

ACTIVITATEA SPORTIVĂ ÎN JUDEȚELE CARAȘ ȘI SEVERIN ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

*Laurențiu Ovidiu Roșu**

Cuvinte cheie: activitate sportivă, județul Caraș, județul Severin, cluburi, competiții
Mots clé: activité sportive, département de Caraș, département de Severin, clubs, compétitions.

Sportul și manifestările sportive sunt o parte a vieții pe care o ducem în prezent, de multe ori fără a-i acorda o atenție deosebită, deoarece ne însoțește încă din copilărie, la școală sau pe stradă, în cluburi bine organizate sau pe maidanul de vizavi. Această prezență ne determină să trecem pasivi pe lângă astfel de activități, iar atunci când ne aruncăm privirea peste umăr la manifestările desfășurate în urmă cu două, cinci sau opt decenii să fim în situația de a nu putea recupera decât o mică parte din ceea ce a fost.

În cadrul Serviciului Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale nu se păstrează decât trei fonduri arhivistice create în întregime de structuri sportive. Pentru a creiona activitatea sportivă desfășurată pe raza actualului județ Caraș-Severin, în prima jumătate a secolului XX, a fost nevoie să recurg la informații identificate în fonduri precum: Primăria orașului Caransebeș, Pretura Plasei Caransebeș, Pretura Plasei Teregova, Pretura Plasei Bozovici, Uzinele de Fier și Domeniile din Reșița, Tribunalul Caransebeș-firme sociale și individuale sau Tribunalul Caraș-Oravița-firme sociale și individuale. Deși am pornit în acest demers cu speranțe reduse, fiind convins că nu voi identifica prea multe lucruri, documentele care se referă la activitatea sportivă permit reconstituirea, parțială bineînțeles, a unei vieți sportive bogate în mediul urban sau incipientă în cel rural.

Cursele automobilistice traversau și zona Banatului în circuitele lor. Un astfel de concurs, intitulat *Concursul de turism automobil al Banatului*, s-a derulat între 15-22 septembrie 1923 pe traseul: Timișoara-Arad-Simeria-Hațeg-

* Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, Caransebeș, str. Șesul Roșu, nr. 12, ovidiu_rl@yahoo.com

Caransebeș-Lugoj-Reșița-Anina-Oravița-Moldova Nouă-Băile Herculane-Timișoara. La cursă participa Prințul moștenitor Carol, ultima zi desfășurându-se în prezența regelui și a reginei¹.

În 1924, între 2 și 8 iunie, a avut loc al treilea concurs automobilistic organizat de A.C.R.R. cu sprijinul A.C. Regionala Cluj și Banat Crișana. Pe teritoriul Banatului, concurenții treceau prin localitățile Băuțarul de Sus-Băuțarul de Jos-Marga-Vama Marga-Ohaba Bistra-Glimboca-Obreja-Iaz-Caransebeș-Buchin-Petroșnița-Sadova Veche-Ameniș-Domașnea-Cornea-Plugova-Mehadia-Băile Herculane în 7 iunie și prin Băile Herculane-Bârza-Cornișoara-Jupalnic-Orșova, spre Turnu Severin și București, în 8 iunie. Important de menționat este faptul că în perioada anterioară concursului părțile cu probleme ale șoselelor, pe care urmau să le parcurgă concurenții, trebuia să fie reparate, prin comune animalele și copiii nu trebuia lăsați nesupravegheați, vehiculele trebuia să țină dreapta iar la intersecții trebuia instalate „tăblii mari” pentru a indica drumul². Prefectura județului Severin, într-o adresă înaintată Primăriei orașului Caransebeș, arăta că Automobil Clubul Român București mulțumea pentru primirea de care concurenții au avut parte: „Entuziasmul cu care au fost întâmpinați concurenții și manifestările de simpatie, ce l-i s-au arătat au fost o compensație binemeritată pentru a-i stimula în lungul și anevoiosul concurs”³.

A patra ediție a concursului amintit a avut loc între 1 și 7 iunie 1925. La aceasta au participat A.S.R. Principele Carol, A.S.R. Principele Nicolae și reprezentanți ai mai multor case regale străine, traseul însumând 2.300 km⁴. Prin județul Caraș Severin concurenții urmau să treacă în: 5 iunie: Dobra-Făget-Lugoj-Bocșa-Reșița, 6 iunie, zi de odihnă la Reșița și 7 iunie: Reșița-Bocșa-Lugoj-Caransebeș-Vama Marga-Hățeg. Pe lângă măsurile amintite și la concursul din anul precedent, în ziua respectivă trebuia să fie interzisă circulația autovehiculelor, locuitorilor să li se aducă la cunoștință să iasă mai de dimineață la câmp, străzile din comune să fie măturate și împodobite cu covoare, iar în intersecțiile în care nu erau instalate tăblii mari, care să indice direcția, să fie repartizată o persoană în acest scop. Pretura Făget, la Coșavița, construia un

¹ Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale (în continuare S.J.A.N. Caraș-Severin), Fondul *Primăria orașului Caransebeș*, inventarul 64, dosarul 36/1923, f. 1.

² Idem, Fondul *Primăria orașul Caransebeș*, inventarul 64, dosarul 37/1924, f.3.

³ *Ibidem*, f. 1.

⁴ S.J.A.N. Caraș-Severin, Fondul *Primăria orașul Caransebeș*, inventarul 64, dosarul 35/1923-1925, f. 12.

arc cu inscripția „Bine ați venit”, iar pretorele, împreună cu populația, aștepta sosirea automobilelor⁵. În Caransebeș, 24 de muncitori repartizați de primărie se ocupau de înfrumusețarea străzilor Ardealului și Lugojului⁶, primire oficială nu era organizată, însă publicul îi întâmpina pe concurenți la pavilionul militar, la arcul de triumf ridicat cu această ocazie⁷.

Pescuitul sportiv erau practicat în apele din zonă. În Caransebeș își desfășura activitatea Societatea Sportivă a Pescarilor „Păstrăvul”, care obținuse recunoașterea personalității juridice din partea Tribunalului Caransebeș în anul 1925⁸. În anul 1939 membrii în comitet erau: Alexandru Buțiu, Dimitrie Radulovici, Ioachim Boncea, Iosif Kopp, Iosif Sauer, Moise Nimu, Nicolae Bathbauer, Nicolae Corneanu, Gheorghe Lăzăroni, Alexandru Hubeanu și Ion Negria, iar cenzori: Teodor Savescu, Hugo Wehry și Moise Trica.

Scopul societății era:

- de a întreține și răspândi în opinia publică un curent pentru apărarea peștilor, repopularea râurilor de șes și dezvoltarea unui pescuit sportiv rațional;
- de a respecta legile și regulamentele pentru pescuitul în râurile de șes;
- de a repopula râurile de șes cu puiet și reproducători adaptați condițiilor de viață din râul respectiv și de a micșora numărul speciilor răpitoare de pești;
- de a respecta cu strictețe măsurile de interzicere a pescuitului pe o perioadă mai îndelungată pentru porțiunile de râuri sărăcite de pești;
- de a respecta ca în canalele construite în interesul navigației, să nu se pescuiască cu instrumente fixe, ci doar cu undița și chipcelul, pentru a nu împiedica navigația și a nu duce la conflicte între autorități;
- de a înființa eleștee proprii pentru fecundarea ouălor și creșterea puilor de pești necesari repopulării râurilor de șes⁹.

În apele de pe domeniile Uzinelor și Domeniilor de Fier din Reșița pescuitul era practicat în conformitate cu *Instrucțiunile pentru pescuitul în apele de terenurile Societății U.D.R. și îndrumările pentru personalul însărcinat cu paza pescuitului și prăsirea peștilor*.

⁵ *Ibidem*, f. 20.

⁶ *Ibidem*, f. 14.

⁷ *Ibidem*, f. 15.

⁸ S.J.A.N. Caraș-Severin, Fondul *Primăria orașul Caransebeș*, inventarul 64, dosarul 42/1929, f.4 și dosarul 16/1924, f.3.

⁹ Idem, Fondul *Tribunalul Caransebeș-firme sociale și individuale*, dosarul 15/1924, f. 18-19.

Dreptul de pescuit în toate apele curgătoare, stătătoare și închise (iazuri artificiale) aflate pe domeniile U.D.R. aparținea exclusiv societății, în baza art. 7 din Legea asupra pescuitului din anul 1896. Acesta era, în general interzis, totuși, cu aprobarea specială a Direcției Silvice și Domeniale, pescuitul era permis, pentru societățile organizate și pentru persoanele fizice, în zonele și în perioadele stabilite¹⁰.

La nivelul anului 1928, zonele de pescuit erau delimitate după cum urmează: în Regiunea silvică Oravița: Valea Matra, Valea Lisava și Râul Nera, în Regiunea silvică Reșița: Râul Caraș, sectorul IV, de la trei mori, până în hotarul localității Gârliște și Râul Caraș, sectorul V, pe teritoriul localității Gârliște, iar în Regiunea silvică Bocșa, Valea Anina și Lacul Mare Dognecea. În aceste ape se găseau: mreana - *barbus fluviatilis*, crapul - *cyprinus carpio*, păstrăvul american - *salmo iridens*, babușca - *scandynus erythropthalmus*, porcoiul - *gobio vulgaris*, craietele - *proximus laevis*, grindelul - *cobitis barbatula*, lateața - *rhodeus amarus*, racii - *astacus fluviatilis* și *leptodactylus*, peștii albi - *abramis vimba* și scobarii - *condrostoma nasus*.

Cele mai populate ape erau: Valea Anina și râurile Caraș și Nera. Racii puteau fi pescuiți doar în Valea Matra și în Valea Lișava, iar în Lacul Mare Dognecea doar mreana¹¹.

Erau interzise:

- distrugerea icrelor și pescuitul peștișorilor. Prinderea peștilor mici putea fi făcută doar în mod excepțional, pentru scopuri legate de înmulțire;
- pescuitul cu dinamita și alte materiale explozibile, cu var nestins sau cu buruieni otrăvitoare;
- pescuitul cu vâșșii sau cel din timpul nopții;
- secarea-răstocitul apelor curgătoare și scurgerea sau abaterea lor pentru a pescui;

În zonele de reproducere erau interzise: pescuitul, scăldatul, prinderea broaștelor, scoaterea pietrișului sau lăsarea porcilor, a găștelor sau a rațelor să intre în apă¹².

¹⁰ Idem, Fondul *Uzinele de Fier și Domeniile din Reșița*, dosarul 1/f.d., f. 3.

¹¹ Idem, Fondul *Uzinele de Fier și Domeniile din Reșița*, inventarul 1605, dosarul 11/1928, f. 2.

¹² Idem, Fondul *Uzinele de Fier și Domeniile din Reșița*, dosarul 1/f.d., f. 4.

În iunie 1944, Directorul general, ing. Alex. Popp, acorda un permis special Directorului Minelor U.D.R., inginerul V. Poboran, pentru a pescui pești și raci în apele U.D.R. în anul 1944¹³.

Dreptul de pescuit era arendat de către proprietar pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp. În continuare voi prezenta câteva acte de acest tip. Primăria comunei Văliug arenda dreptul de pescuit în apele comunei Ocolului Silvic Văliug al U.D.R., pentru perioada aprilie 1933-aprilie 1943, contra sumei de 1.500 lei¹⁴, Ministerul Agriculturii și Domeniilor arenda fondul de pescuit Moneasca, județul Caraș, cuprinzând Râul Poneasca de la izvoare și până la vărsarea în Râul Miniș cu toți afluenții, către Dr. I. Balboca, pe perioada aprilie 1938-martie 1943¹⁵. Tot Ministerul Agriculturii și Domeniilor arenda U.D.R.-ului fondul de pescuit Bârzava 2, de la Podul Poiana Beții până la Barajul U.D.R., care uda terenurile comunei Văliug¹⁶ și fondul de pescuit Lișava, cuprinzând acest râu, de la izvoare, cu toți afluenții până la vărsarea în Râul Cărășel¹⁷.

În mod cert activitatea sportivă, în cadre organizate, este legată de dezvoltarea industriei, preponderent în mediul urban dar și în cel rural. Un astfel de caz este clubul de popice din Ocna de Fier, documentele demonstrând funcționarea acestuia între anii 1886 și 1902¹⁸.

Un club de șah a funcționat în Anina și a avut ca scopuri: cultivarea și răspândirea jocului de șah în mase, organizarea și participarea la manifestări șahiste precum: simultane, concursuri locale sau campionate, sau introducerea acestui joc în școli și la sate. Ca mijloace pentru îndeplinirea misiunii erau amintite: mijloacele bănești-taxe de înscriere, cotizații, donații sau subvenții, colaborarea în scop cultural, educativ și românesc cu instituții publice, private și cu asociații culturale, organizarea de serbări sau manifestări publice cu caracter șahist, colaborarea strânsă cu Federația Română de Șah și organizarea de concursuri pentru cultul frumosului în șah¹⁹.

¹³ Idem, Fondul *Uzinele de Fier și Domeniile din Reșița*, inventarul 1605, dosarul 46/f.d., f. 3.

¹⁴ Idem, Fondul *Uzinele de Fier și Domeniile din Reșița*, inventarul 217, dosarul 2/1925, f. 40.

¹⁵ *Ibidem*, f. 44-46.

¹⁶ *Ibidem*, f. 54.

¹⁷ *Ibidem*, f. 58.

¹⁸ S.J.A.N. Caraș-Severin, Fondul *Uzinele de Fier și Domeniile din Reșița*, inventarul 1092, dosarul 1/1886-1902, f. 1.

¹⁹ Idem, Fondul *Uzinele de Fier și Domeniile din Reșița*, dosarul 20/1936, f. 29.

În Orșova și-a desfășurat activitatea Reuniunea Civilă de Tir, care a dobândit personalitatea juridică prin decizia Ministerului de Interne Ungar nr. 69.368/9.08.1895. La sfârșitul anului 1923 în cadrul reuniunii își desfășura activitatea de tragere la țintă un număr de 88 membri. Aceasta deținea o pușcă de tragere pentru tir, suma de 6.010,02 lei, două terenuri de 1.600, respectiv 600 stânjeni, și casa de la nr. 448 cu poligonul de tir, toate în valoare totală de 96.510 lei.

În Consiliul de administrație intrau: prim-maestru de tir - Francisc Freyler, farmacist în Orșova, înlocuitorul său - pretorul Ioan Băiaș, Orșova, I maestru de tir - Ioan Rusz comerciant, Orșova, II maestru de tir - Adalbert Handl-comerciant Orșova, secretar – Gheorghe Crăciun-profesor, Orșova, casier - Eugen Bercovici-comerciant, Orșova, supraveghetori: Constantin Iliescu-taxator vamal, Maurițiu Nobel-comerciant, Francisc Handl-director de bancă, administrator - Iuliu Svoboda-arhitect, jurisconsult - dr. Carol Seemayer-avocat, medic - dr. Teodor Schwartz-medic de circumscripție.

De-a lungul timpului membrii reuniunii au participat la concursurile zonale, unde au obținut rezultate merituoase; important de menționat este faptul că dotările acesteia au fost puse la dispoziția elevilor de la școlile din Orșova. Datorită dimensiunii mari a terenului deținut, o parte a acestuia a fost închiriat armatei, încă înaintea anului 1918, autoritățile militare austro-ungare amenajând acolo un poligon²⁰.

Clubul Sportiv Dunărea din Orșova, în anul 1931 făcea demersuri pe lângă Tribunalul Caransebeș pentru obținerea statutului de persoană juridică²¹.

În anul 1924 în Topleț își desfășura activitatea, sub culorile galben-albastru, Clubul Sportiv Iorgovan, care avea ca scop exercițiul corpului. În categoria membrilor ordinari intra orice angajat al Firmei Schramm Hüttl și Schmidt S.P.A. Topleț precum și rudeniile acestora²². Comitetul de conducere al clubului, ales în anul 1926, era format din Ludwig Francisc președinte, Blidariu Gheorghe vicepreședinte, Ferenți Richard casier, Ladmann Anton secretar, Ferle Engelbert guard de club, Gahl Josif, Blesz Victor, Mehrbrot Albrecht și Vuia Ștefan membri²³. Bilanțul pentru anul 1924 cuprindea 14.557 lei atât la venituri,

²⁰ Idem, Fondul *Tribunalul Caransebeș-firme sociale și individuale*, dosarul 36/1924, f. 32.

²¹ Idem, Fondul *Tribunalul Caransebeș-firme sociale și individuale*, dosarul 5/1931, f. 4.

²² Idem, Fondul *Tribunalul Caransebeș-firme sociale și individuale*, dosarul 49/1924, f. 21.

²³ *Ibidem*, f. 23.

cât și la cheltuieli. Veniturile erau provenite din sponsorizarea Firmei Schramm Hüttl și Schmidt S.P.A. Topleț, taxele lunare sau beneficiile obținute la serate, iar cheltuielile includeau sumele pentru echipamente, organizarea competițiilor sau achiziționarea articolelor sportive²⁴.

În Ferdinand, actualul oraș Oțelu Roșu, a luat ființă, în anul 1920, Clubul Sportiv Ferdinand. Acesta funcționa în baza statutelor sportive, nu primea subvenții, iar veniturile erau obținute din cotizațiile membrilor și din taxele încasate la manifestările sportive. Scopul acestuia era educarea sportivă a tineretului în domeniul fotbalului și al atletismului²⁵.

Între 13 și 14 septembrie 1930 era sărbătorit jubileul prilejuit de împlinirea a 10 ani de funcționare a clubului. În prima zi programul cuprindea o retragere cu torțe, lupte și apoi o petrecere în Localul Toth. A doua zi, trezirea era dată pe fond muzical la ora 5,30, apoi era oficiat un Te-Deum la 8,30, adunarea generală festivă în „casinoul” uzinei la 9,15, plecarea spre câmpul de sport, unde aveau loc lupte atletice și un concert, la 11. După amiaza era programat un meci de fotbal între echipele Caransebeș-Ferdinand și apoi Turnu Severin-Ferdinand²⁶.

În 1932, în Ferdinand funcționa Societatea Sportivă Bistra, care avea culorile reprezentative albastru-galben, avea ca scop practicarea sporturilor pentru dezvoltarea fizică a membrilor și întreținea legături și organiza concursuri numai cu grupările afiliate la federațiile făcând parte din U.F.S.R.²⁷

Tot în Ferdinand a luat ființă, în 05.11.1932, Societatea Sportivă Metalosport, a cărei activitate sportivă a fost aprobată de Societatea Română de Fotbal în 15.07.1941. În anul 1945 era condusă de către directorul uzinei, d-l. Lucaci, ca președinte și avea secții de sport, fotbal, tenis și volei²⁸.

Mișcarea sportivă era influențată de evoluția vieții politice. Astfel, cu ocazia Zilei tineretului, organizată la 8 iunie 1936, toate unitățile de străjeri, cercetași, șoimi, arcași, societățile culturale și sportive recunoscute de O.E.T.R., în frunte cu conducătorii respectivi, trebuia să se găsească în formațiune de revistă²⁹.

²⁴ *Ibidem*, f. 30.

²⁵ S.J.A.N. Caraș-Severin, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 24/1930, f. 8.

²⁶ *Idem*, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 27/1930, f. 24-25.

²⁷ *Idem*, Fondul *Tribunalul Caransebeș-firme sociale și individuale*, dosarul 5/1932, f. 24.

²⁸ *Idem*, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 16/1945-1946, f. 55.

²⁹ *Idem*, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 36/1936, f. 6.

În 8 iunie 1938, Ziua Sporturilor urma să fie sărbătorită în mod organizat, conform directivelor Străjii Țării, în prezența autorităților statului, a reprezentanților Străjii Țării și a tuturor conducătorilor sportivi din localitatea respectivă. Manifestarea urma să se desfășoare pe stadionul sportiv sau pe unul din terenurile de sport. Programul începea cu o cuvântare rostită de un conducător sportiv, în care se sublinia importanța Zilei Sporturilor, ca manifestare de disciplină și educație obștească și ca un omagiu adus conducătorului țării. „Capul autorității va răspunde într-o scurtă cuvântare, care se va termina printr-un omagiu la adresa M.S. Regelui. DEFILAREA, Programul se va continua cu o defilare a tuturor sportivilor îmbrăcați în costumele respective ale sportului pe care-l reprezintă”. Defilarea se făcea pe sporturi, fiecare club fiind precedat de o pancartă purtată de doi tineri străjeri sau sportivi. În cadrul defilării ordinea era următoarea: muzica militară, fanfarele sau gorniștii, drapelele asociațiilor sportive, conducătorii sportivi în funcție de grade și importanță, comitetele de conducere ale regiunilor, districtelor, asociațiilor sportive și în final sportivii. Manifestarea avea în încheiere demonstrații sportive. Se preciza că: „se vor lua măsurile cele mai întinse pentru ca serbarea să se petreacă într-o ordine perfectă, dându-se un caracter înălțător de manifestare obștească pentru Omagierea M.S. Regelui, mare inițiator și promotor al mișcării tineretului sportiv”³⁰.

Evoluția războiului a influențat organizarea manifestărilor sportive. Astfel, în martie, un ordin al Ministerului Afacerilor Interne preciza că acestea puteau avea loc, însă dacă nu se desfășurau în ordine sau dacă se transformau în manifestații de altă natură, societățile respective vor primi un avertisment, apoi o amendă și în final vor fi închise. În perioada respectivă erau în plină desfășurare competițiile de football³¹. În august 1941 toate manifestațiile sportive, inclusiv cursele de cai, fuseseră interzise până la noi ordine³².

Federația Societăților de Sport din România, înființată la 1 decembrie 1912, avându-i ca președinte pe Regele Ferdinand I al României și ca secretar pe A.S.R. principele Carol, solicita Primăriei orașului Caransebeș, în anul 1925, un ajutor financiar necesar participării echipei României la *Cupa țărilor latine*, competiție destinată jocului de football, care se desfășura la Paris începând cu data de 3 iunie. Primăria a aprobat suma de 500 de lei pentru aceasta, mai ales

³⁰ Idem, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 32/1938, f. 7.

³¹ Idem, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 24/1941, f. 2.

³² Idem, Fondul *Pretura Plasei Bozovici*, dosarul 66/1941, f. 1.

că scopul declarat era de „a permite reprezentanților sportivi de aceeași origine să ia contact între ei și cunoscându-se mai bine să se unească sufletește”³³.

Un nou ajutor financiar era solicitat în anul 1927, arătându-se că Federația Societăților de Sport din România avea în directa supraveghere 325 societăți sportive în întregul regat și că „a reușit cu timpul să organizeze temeinic și să controleze în mod eficace întreaga mișcare sportivă din țară pornită din imboldul inițiativei private și ea deține azi un contact strâns cu organizațiile similare din străinătate și cu organizațiile superioare de îndrumare și coordonare cari sunt Federațiile Sportive Internaționale”. Federația era afiliată la federațiile internaționale de atletism, ciclism, scrimă, fotbal asociație, hockey pe gheață, tenis, natație, haltere, sky, tir, bobsleigh și tobogganning³⁴.

Federația Societăților de Sport din România a hotărât ca nicio echipă de sport străină să nu poată fi adusă în țară de organele subordonate federației - asociații sau societăți sportive afiliate -, fără aprobarea federației, pentru motivul că „societățile sportive străine pe lângă scopul pur sportiv întreprind și acțiuni dăunătoare intereselor și siguranței statului”³⁵.

Subvenții solicita de la Primăria orașului Caransebeș și Oficiul Național de Educație Fizică și Sport pentru anii 1926³⁶, 1927³⁷ sau 1928³⁸. Se arăta că acesta se îngrijea de pregătirea conducătorilor sportivi. A înființat un institut universitar prevăzut cu instalații pentru practicarea tuturor exercițiilor de gimnastică, jocuri sau sporturi. „Dintre acestea arena sportivă este o podoabă și un model clasic pentru practicarea în cele mai bune condiții de igienă și tehnică a exercițiilor în aer liber. Am început organizarea laboratoarelor de chimie, radiologie, fizioterapie, iar rezultatele practice au început deja să se arate. Anul acesta prima promoție de licențiați în educație fizică, după patru ani au părăsit băncile instituției noastre”³⁹.

În martie 1943, Prefectura județului Severin înștiința preturile plaselor despre terenurile de tir și sport rezervate în circa 3.500 de sate pentru fostul Oficiul Național de Educație Fizică și Sport, conform art. 21 din Legea Educației

³³ Idem, Fondul *Primăria orașul Caransebeș*, inventarul 64, dosarul 35/1925, f. 2.

³⁴ Idem, Fondul *Primăria orașul Caransebeș*, inventarul 64, dosarul 41/1927, f. 6-6v.

³⁵ Idem, Fondul *Primăria orașul Caransebeș*, inventarul 64, dosarul 50/1926, f. 6.

³⁶ Idem, Fondul *Primăria orașul Caransebeș*, inventarul 64, dosarul 35/1925, f. 1.

³⁷ Idem, Fondul *Primăria orașul Caransebeș*, inventarul 64, dosarul 41/1927, f. 40-41.

³⁸ *Ibidem*, f. 1.

³⁹ *Ibidem*, f. 2.

Fizice din 17 iunie 1925. Acestea trebuia să intre în proprietatea și în folosința oficiului, prin încheierea de procese verbale de punere în posesie, între inginerii agronomi și șefii de ocoale ca predători și primarii din comunele respective ca primitori, reprezentând O.N.E.F.-ul. Ulterior, terenurile au fost trecute în folosința Străzii Țării, apoi la organizațiile legionare. Deși trecuseră două decenii de când punerea în posesie trebuia să fie terminată, la nivelul țării doar 10% din cazuri erau clarificate⁴⁰.

În martie 1943 nu fuseseră încheiate procese verbale de punere în posesie pentru terenurile de tir și sport din următoarele localități: Jupa-2 iugăre, Lăpușnic-2 iugăre, Maciova-1 iugăr, Mâtnicu Mare-2 iugăre, Rugi-1 iugăr, Sacu-3,75 iugăre, Sălbăgelul Nou-1 iugăr, Valeaboului-2 iugăre, Zăgujeni-1,574 iugăre, Zorlencior-2 iugăre, Zgribești-2 iugăre și Vama Marga-3 iugăre⁴¹.

Fotbalul era practicat și de bănățenii aflați la studii în București. Despre aceste manifestări se preciza: „...am definitivat organizarea unei echipe sportive, care să întrușipeze bărbăția, vigozitatea și tehnica bănățeanului în sportul Football. Dacă posibilitățile de manifestare nu le-am avut la îndemână încercări din partea Comitetului, în înțelegere cu echipa sportivă, nu au lipsit. Banatul Universitar Bucureștean B.U.B. și-a arătat culorile tradiționale pe arena Romcomit și I.S.E”⁴².

Organizarea fotbalului în mediul rural este legată de circulara F.R.F.A. Comisia de foot-ball rural, nr. 1.127/3 mai 1940, transmisă de Prefectura județului Severin către preturile plaselor. „Îndemnul pe care M.S. regele Carol al II-lea îl dă continuu pentru redresarea națiunii din punct de vedere moral, intelectual și fizic, ne-a întărit și mai mult munca ce depunem pe tărâmul dezvoltării armonice dintre spirit și fizic, în aplicarea integrală a devizei noastre *Sportul peste tot și pentru toți*. Pe baza Înaltei Dorinți și în cadrul programului general de activitate pe care U.F.S.R. îl are și care și-a găsit aprobarea la organul superior de îndrumare Straja Țării Federația Română de Football Asociație a trecut la aplicarea primului său deziderat: Difuzarea în rândul maselor rurale a sportului de football asociație. Acest minunat joc pune la contribuție toate calitățile fizice, intelectuale și morale ale individului, dezvoltându-le și închegându-le într-un tot armonios, cimentând astfel spiritul de asociație și de prietenie. El este dovedit astăzi ca cel

⁴⁰ S.J.A.N. Caraș-Severin, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 23/1943-1944, f. 10.

⁴¹ *Ibidem*, f. 5.

⁴² S.J.A.N. Caraș-Severin, Fondul *Cercul Academic Bănățean*, dosarul 2/1932, f. 2.

mai prielnic mijloc de educare a tineretului ce va folosi în mod inteligent timpul său liber și mai ales mediul rural - ferindu-l în acest mod de influența vătămătoare individului și colectivității. În funcție de aceste idei călăuzitoare am pășit cu încredere la organizarea acestui sport și în mediul rural, sperând a-i da aceeași strălucire de care se bucură în mediul urban”.

Pentru punerea în aplicare a celor mai sus arătate se prognoza înființarea în fiecare reședință de județ a unei Comisii Județene a Sportului Rural și a unor subcomisii în fiecare reședință de plasă, care să pună bazele acestui sport la sate. La nivel județean, din comisie urma să facă parte prefectul, ca președinte, comandantul Pregătirii Premilitare, inspectorul școlar și reprezentantul Străjii Țării, ca membri. La nivel de plasă, comisiile urmau să cuprindă: pretorul ca președinte, comandantul Străjii Țării, comandantul Pregătirii Premilitare și încă doi membri propuși de președinte⁴³.

În 1 iunie 1940, la nivelul județului Severin erau constituite următoarele comisii pentru organizarea sportului în mediul rural: Comisia județeană formată din președinte Colonel î.r. Panait Boitan, prefectul județului Severin, membri: Lt. Col. Teodor Cernău, comandantul Subinspectoratului Pregătire Premilitară, Lt. Col. Gheorghe Cartianu, comandantul Legiunii de Străjeri Caraș Severin, inspector școlar județean Ștefan Stoicănescu, profesor Vasile Popescu, comandantul Legiunii de Străjeri și secretar Aurel Maier, funcționar la prefectura județului; Comisia Plasei Teregova: președinte Gașpar Ioan, pretor, membri: Băcilă Ioan, director școlar, Borțun Mihail, notar, Gheorghiu Aschil, judecător șef și Băcilă Gheorghe, avocat; Comisia Plasei Caransebeș: dr. Valeriu Meda, pretor, membri: Gheorghe Neamțu, directorul Școlii Normale și comandant al străjerilor, Liviu Vuia, avocat și comandant al Subcentrului Pregătire Premilitară, dr. Isac Rădulescu, avocat, președinte al Clubului Turistic Bănățean și Luca Jurcoviți, funcționar la Primăria orașului Caransebeș, Comisia Plasei Orșova: președinte Victor Ioviția, pretor, membri: profesorul Dănilă Laitin, comandant al străjerilor, Ing. Damșescu Nicolae, comandantul Pregătirii Premilitare, Jebedia Ioan, directorul Casei Cercuale și profesorul Crăciun Gheorghe și Comisia Plasei Sacul, președinte Dr. Ioan Faur, pretor, membri: Biriș Dănilă, comandantul străjerilor, Andrei Liviu, comandantul Pregătirii Premilitare, Soceneanț Vasile, preot și Verca Silviu, notar. La propunerea profesorului Drinca, la nivel județean

⁴³ Idem, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 25/1940, f. 10.

s-a luat hotărârea să se solicite Federației Române de Fotbal Asociație numirea în comisia a prim medicului județean, respectiv a medicilor de plasă.

Încă de la început comisia județeană a constatat că se joacă fotbal în următoarele comune: Teregova teren bun, Cornea teren bun, Slatina Timiș teren bun, Ferdinand teren foarte bun, Șvinița teren bun, Eșelnița teren bun, Topleț teren foarte bun, și Sacu teren bun⁴⁴.

În Slatina Timiș, Clubul Sportiv Crivina organiza o petrecere cu dans în cârciuma din Sadova Veche, în 28 iulie 1933, fondurile obținute urmând să fie utilizate pentru procurarea echipamentelor sportive⁴⁵.

Pe raza Preturii Plasei Teregova, în anul 1940, se juca fotbal în comunele Cornea, Slatina Timiș și Teregova, jucătorii având echipamentul complet⁴⁶.

În cadrul programului *Sportul peste tot și pentru toți*, pe raza Preturii Plasei Caransebeș, în 1940, situația era următoarea: se juca fotbal duminică și în sărbători în Buchin și Prisian de către amatori, nu de către echipe organizate și exista posibilitatea de a se juca în Petroșnița și în Bucoșnița⁴⁷. De asemenea, se juca fotbal în Cârpa și în Vălișoara, dar nu exista posibilitatea de a se înființa echipe în Bolvașnița și în Vârciorova⁴⁸. În Ferdinand, fotbalul se practica în mod organizat, era încurajat și susținut de Uzina Ferdinand, iar la competițiile organizate aproape în fiecare duminică și de sărbători participa o bună parte a populației localității. În Zăvoi, învățătorul Nicolae Olariu, concentrat în anul 1940, organizase o echipă de fotbal formată numai din copii de țărani „și am putut constata că băieții jucau fotbal cu multă plăcere”⁴⁹. Fotbalul nu se practica în notariatele cercuale Caransebeșul Nou⁵⁰, Borlova⁵¹ sau Obreja⁵².

În Pretura Plasei Bozovici, în 1940, se juca fotbal în Bozovici și în Lăpușnicul Mare⁵³. Acest sport nu se practica în notariatele cercuale Prilipeț⁵⁴,

⁴⁴ *Ibidem*, f. 12-12v.

⁴⁵ S.J.A.N. Caraș-Severin, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 15/1933, f. 2.

⁴⁶ *Idem*, Fondul *Pretura Plasei Teregova*, dosarul 55/1940, f. 4.

⁴⁷ *Idem*, Fondul *Pretura Plasei Caransebeș*, dosarul 25/1940, f. 1.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 2.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 3.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 5.

⁵¹ *Ibidem*, f. 6.

⁵² *Ibidem*, f. 7.

⁵³ S.J.A.N. Caraș-Severin, Fondul *Pretura Plasei Bozovici*, dosar 91/1940, f. 1

⁵⁴ *Ibidem*, f. 7.

Dalboșeț⁵⁵, Rudăria⁵⁶ sau Prigor⁵⁷. În Notariatul Bănia se arăta că nu au fost înființate echipe de fotbal datorită faptului că nu există instructori de fotbal, iar tineretul în zilele libere sau de sărbători era ocupat cu străjeria sau cu pregătirea premilitară⁵⁸.

În februarie 1944, Prefectura județului Caraș înștiința Pretura Plasei Bozovici că trebuie să organizeze o asociație sportivă în comuna de reședință a plășii, cu mai multe secții sportive: sky, bob, patinaj, fotbal, voley ball, atletism, tenis, înot sau canotaj și să înființeze un teren sportiv⁵⁹. În adresa de răspuns, pretura preciza că asociația era deja înființată, iar terenul amenajat⁶⁰.

În încheiere, precizez că activitatea sportivă în arealul județelor Caraș și Severin a avut o specificitate aparte, determinată de evoluția economică și de situarea localității respective în mediul urban sau în cel rural. De asemenea, trebuie scos în evidență faptul că doar o parte a manifestărilor sportive poate fi reconstituită în baza materialelor de arhivă, din fericire păstrându-se informații referitoare la turism și la promovarea acestuia prin oficiile locale de turism, la bogata activitate sportivă desfășurată în cadrul societăților sportive înființate în cadrul Uzinelor de Fier și Domeniile din Reșița sau la cluburile care au funcționat în Caransebeș: Clubul Ciclist Înainte, Clubul Ercule și mai apoi Grănicerul, dar aceasta într-un material viitor.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 5

⁵⁶ *Ibidem*, f. 4.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 2.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 3.

⁵⁹ S.J.A.N. Caraș-Severin, Fondul *Pretura Plasei Bozovici*, dosar 91/1944, f. 2.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 2.

L'ACTIVITÉ SPORTIVE DANS LES DÉPARTEMENTS
DE CARAȘ ET DE SEVERIN DANS LA PREMIÈRE MOITIÉ
DU XXe SIÈCLE

Résumé

L'activité sportive constitue, de nos jours, une composante importante de la vie quotidienne.

Dans le présent matériel nous avons essayé de reconstituer, à partir des documents d'archives, quelques aspects concernant les manifestations sportives pendant la première moitié du XX-ème siècle dans l'aréal les départements de Caraș et de Severin. Nous avons identifié des clubs et des manifestations sportives à la fin du XIX-ème siècle – comme le club de quilles de Ocna de Fier et nous avons constaté que les sports étaient pratiqués surtout dans les milieux urbains notamment auprès des centres industriels. Il faut rappeler ici les clubs constitués auprès des Usines Ferdinand, des Usines de Topleț aussi bien que des Usines de Fer et des Domaines de Resița.

Nous nous sommes arrêtés sur les tentatives de disséminer les sports – surtout le football – dans le milieu rural tout en passant en revue l'organisation des comités au niveau de la commune ou du département et nous avons mis en évidence les localités où ce sport était pratiqué.

En égale mesure nous avons accordé une attention accrue aux courses automobiles, à la pêche sportive, au tir sportif, aux jeux d'échec à toutes les activités sportives des clubs, aussi bien qu'à la collaboration avec la Fédération des Sociétés de Sport de Roumanie ou avec l'Office National d'Education Physique et Sportive, voire même la répartition des terrains afférents et l'influence de la vie politique sur les manifestations sportives.

A partir des aspects présentés nous avons essayé de crayonner le tableau d'une vie sportive intense dans les milieux urbains et plutôt timide dans les milieux ruraux ce qui vient s'ajouter au tableau complexe de l'histoire des départements de Caraș et de Severin dans la première moitié du XX-ème siècle.